

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Вплив економічних та психологічних факторів на ринковий курс акцій міжнародних компаній

Ірина В. Роговська-Іщук 1*

¹ Чернівецький національний університет імені ю. Федьковича (Україна). Асистент кафедри міжнародної економіки, к. е. н.

* Автор-кореспондент, e-mail: i.rogovska-ishchuk@chnu.edu.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.2.04](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.2.04)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У статті досліджено вплив економічних та психологічних факторів на ринковий курс акцій міжнародних компаній. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку дієвих методів аналізу ринкової ціни та прогнозування майбутніх курсів, які б ґрунтувались на глибокому розумінні поведінки ринкової ціни акцій. Основними проблемами визначено відсутність чіткого уявлення про вплив економічних і психологічних чинників на ринкову ціну біржових активів. Метою є виявлення факторів впливу на курс акцій міжнародних компаній та чітке їх розмежування. Дослідження спрямоване на пошук та ідентифікацію економічних та психологічних, об'єктивних та суб'єктивних факторів впливу на ринковий курс акцій. У дослідженні використано такі методи як порівняльний аналіз, статистичний огляд, а також метод історичного та логічного. Порівняльний аналіз балансової вартості акцій кількох міжнародних компаній з їх ринковою динамікою дозволив виявити ряд проблем і суперечностей фундаментального аналізу. Зіставлення та порівняння методів технічного і фундаментального аналізу показав суттєву відмінність між ними та дозволив зробити припущення про цінність економічних і психологічних факторів впливу на курси акцій при використанні цих підходів. Було зроблено висновок про вагомість економічних чинників під час проведення фундаментального аналізу та про важливе значення психологічних факторів для здійснення технічного аналізу. У висновках встановлено, що багатфакторний міждисциплінарний підхід оцінки впливу на ринкову ціну акцій міжнародних компаній сприятиме кращому розумінню ринкової поведінки цін та покращенню результатів інвестування. Майбутні дослідження мають бути спрямовані на поглиблене вивчення впливу усіх факторів, які формують ринковий курс акцій міжнародних компаній та розробку на їх основі дієвих методів аналізу та прогнозування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Фундаментальний та технічний аналіз, інтуїтивний підхід, трейдери, інвестори, аналітики, ринковий курс акцій, балансова вартість акцій, міжнародні компанії, економічні та психологічні чинники.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

The Impact of Economic and Psychological Factors on the Market Value of International Company Stocks

Iryna Rohovska-Ishchuk ¹ *

¹ Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine). Assistant Professor at the Department of International Economics, PhD in Economics.

* **Corresponding Author**, e-mail: i.rogovska-ishchuk@chnu.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.2.04](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.2.04)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article examines the influence of economic and psychological factors on the market value of international company stocks. The relevance of the study is due to the need to find effective methods for analyzing market prices and forecasting future prices, which are based on a deep understanding of stock price behavior. The main problems identified include the lack of a clear understanding of the impact of economic and psychological factors on the market price of exchange-traded assets. The aim is to identify the factors influencing the stock prices of international companies and clearly distinguish them. The research is focused on finding and identifying economic and psychological, objective and subjective factors that influence the market price of stocks. The study uses methods such as comparative analysis, statistical review, as well as historical and logical methods. The comparative analysis of the book value of stocks of several international companies with their market dynamics revealed a number of problems and contradictions in fundamental analysis. The comparison of technical and fundamental analysis methods showed significant differences between them and allowed for assumptions about the value of economic and psychological factors in influencing stock prices when using these approaches. It was concluded that economic factors play a significant role in fundamental analysis, while psychological factors are important for technical analysis. The conclusions state that a multifactorial interdisciplinary approach to assessing the impact on the market price of international company stocks will contribute to a better understanding of price behavior and improve investment outcomes. Future research should focus on a deeper study of all the factors that form the market price of international company stocks and the development of effective methods of analysis and forecasting based on them.

KEYWORDS

fundamental and technical analysis, intuitive approach, traders, investors, analysts, market value of stocks, book value of stocks, international companies, economic and psychological factors.

1. Вступ

Ринкова ціна будь-якого активу є важливим індикатором настроїв покупців та продавців певного активу. Найпоказовішими можна вважати біржові ціни, адже біржа максимально наближена до ринку досконалої конкуренції, де фізично або віртуально зустрічається одночасно велика кількість продавців і покупців певного активу. Біржова ринкова ціна є достатньо показовою, адже враховує безліч факторів і, фактично, показує ринкову оцінку певного активу в кожен конкретний момент часу.

Акції міжнародних компаній можна вважати специфічним біржовим товаром, ціна на який має ринкові та неринкові фактори впливу. З одного боку ринковий курс формується на біржах (ринках найбільше наближених до ринку досконалої конкуренції), а, з іншого, він значною мірою залежить від таких чинників, як фінансові результати компанії, її імідж, впізнаваність бренду тощо. Тобто курс акцій є похідним від фінансових показників компанії.

З іншого боку інформація про компанію, акції якої котируються на біржах, хоча і є загальнодоступною, проте значно обмеженою: квартальні або річні звіти, повідомлення у ЗМІ та соціальних мережах не можуть забезпечити інвестору повну картину, яка важлива для прийняття виважених інвестиційних рішень.

Окрім того, не варто применшувати значення впливу неекономічних факторів на ринковий курс, адже на біржі присутні торговці з різноманітними часовими горизонтами. Не всі вони купують акції з метою довгострокових інвестицій, а часто для отримання спекулятивного прибутку. Було б неправильно припускати, що така група трейдерів ретельно вивчає фінансові звіти компанії, акції, якої вона купує для того, щоб найвигідніше продати. Тобто в такому випадку на перший план виходять інші неекономічні фактори впливу. Вірогідніше за все, мова іде про психологічні чинники. Більшість короткострокових трейдерів використовують технічний аналіз, який будується здебільшого на типовій поведінці учасників у певних умовах, тобто вивчає психологічні особливості поведінки натовпу.

Таким чином наукові дослідження у даній сфері варто спрямувати на виявлення, ідентифікацію та оцінку різноманітних факторів впливу на ринковий курс акцій міжнародних компаній, адже вони демонструють динаміку ринку, тренди та настрої, ділову активність тощо.

2. Огляд літературних джерел

Питання впливу економічних та психологічних факторів на ринковий курс акцій міжнародних компаній є міждисциплінарною темою, яка активно досліджується науковцями як в Україні, так і за її межами. Серед українських авторів варто відзначити працю про фінансові ринки: фундаментальний та поведінковий аналіз [1], яка висвітлює механізми впливу макроекономічних показників та поведінкових аспектів на ринки капіталу. Тетяна Пилипенко у своїй роботі «Економічна психологія: аналіз впливу інформації на фінансові рішення» [2] аналізує психологічні чинники, які визначають поведінку інвесторів, зокрема когнітивні упередження. Олександр Савченко у праці «Макроекономічна нестабільність і її вплив на ринки капіталу» [3] досліджує вплив економічної політики, інфляції та валютних коливань на міжнародні фінансові ринки.

Серед міжнародних дослідників Роберт Шиллер у праці "Irrational Exuberance" [4] розглядає природу фінансових бульбашок, зосереджуючи увагу на психологічних факторах, що їх породжують. Даніел Канеман у праці "Thinking, Fast and Slow" [5] демонструє, як когнітивні упередження впливають на прийняття фінансових рішень, що стає особливо важливим при аналізі поведінки ринку. Джон Блум у роботі "The Influence of Behavioral Economics on Stock Market Performance" [6] досліджує, як психологічні чинники формують динаміку фінансових ринків. Юджин Фама та Кеннет Френч у своїй моделі, представленій у статті "Common Risk Factors in the Returns on Stocks and Bonds" [7], аналізують фундаментальні ризикові фактори, які впливають на формування вартості акцій.

Серед статей у періодичних виданнях заслуговують уваги роботи Ольги Білоконь, зокрема «Інформаційна асиметрія та її вплив на фондовий ринок» [8], де досліджено вплив нерівномірного розподілу інформації на поведінку інвесторів. Марія Ткаченко у статті

«Поведінкові фактори на фінансових ринках: теоретичні та практичні аспекти» [9] розглядає роль емоцій та когнітивних процесів у коливаннях ринкових цін.

Зазначені джерела дозволяють охопити як економічні, так і психологічні аспекти теми, забезпечуючи глибоке розуміння факторів, що впливають на ринкові курси акцій.

3. Постановка завдання

Метою даного дослідження є обґрунтування важливості оцінки не лише економічних, а і психологічних чинників на ринковий курс акцій міжнародних компаній. Основна увага приділена чіткому розмежуванню економічних та психологічних чинників впливу на ринкову ціну, що сприятиме кращому розумінню ринку та вибору інструмента аналізу.

4. Методи та матеріали

Дослідження ґрунтувалося на всебічному огляді наукових праць, які стосуються оцінки впливу економічних та психологічних факторів на ціну акцій міжнародних компаній та інших активів. Основною метою було вивчення сучасних підходів, які використовують вчені економісти та психологи для дослідження фінансових ринків.

Статистичні дані, використані в роботі є офіційними річними звітами компаній, які вони надають Комісії з цінних паперів США. Ця статистика охоплює цілий ряд важливих фінансових показників міжнародних компаній. В роботі використано офіційні дані щодо балансової вартості акцій кількох компаній за 2022-2024 роки. Порівняння балансової вартості акцій кількох міжнародних компаній з ринковим курсом дозволив виявити випадки переоціненої та недооціненої вартості.

Одним із важливих методів дослідження був порівняльний аналіз, що використовувався для виявлення спільних та відмінних рис у фундаментальному та технічному підході, які використовуються аналітиками для прогнозування майбутніх курсів акцій та цін інших біржових активів. Порівняння цих підходів дало можливість виявити ряд особливостей кожного з виду аналізу та важливості для них економічних і психологічних факторів впливу.

Окрім того метод порівняння використано для зіставлення і виявлення особливостей безпосереднього впливу економічних і психологічних факторів на курси акцій міжнародних компаній.

5. Результати та обговорення

Біржова ціна є унікальним індикатором настроїв на ринку. На неї впливають всі можливі фактори, як об'єктивні, так і суб'єктивні. Тому багато хто з аналітиків, зокрема представники школи технічного аналізу, вважають, що досліджувати інші фактори зайве, адже все враховано біржовою ціною. Цінні папери, що котируються на біржі, також щоденно отримують оцінку свої вартості. Тобто їх ринковий курс демонструє, як акцію чи облігацію окремої компанії оцінює ринок.

Загалом на ціну активу впливає цілий комплекс чинників. Для кожного окремого ринку вони є специфічними. Якщо розглядати біржові ринки за об'єктом купівлі-продажу і виокремити реальний товар, фінансові інструменти і валюту, то очевидно, що на кожен вид активу, який котирується на біржі впливає цілий ряд різноманітних факторів (мова іде про об'єктивні фактори).

Для акцій міжнародних компаній, які стають об'єктом купівлі продажу на міжнародних фондових біржах цей комплекс чинників є різноманітним та достатньо специфічним. Кожна компанія, яка котирує свої акції на біржі є окремим господарюючим суб'єктом, функціонує на певному ринку та є представником певної галузі та має цілий ряд специфічних особливостей. Фактично акція міжнародної компанії засвідчує право власності на певну частку компанії. Номінальна вартість акції наглядно показує скільки інвестор вніс в статутний капітал міжнародної компанії коштів. Акції обліковуються компанією та мають свою балансову вартість, яка фактично показує ефективність вкладення коштів та успіхи компанії у веденні бізнесу. Як тільки акція потрапляє у біржові списки, вона стає об'єктом купівлі-продажу на біржі і на неї

починає формуватися так звана ринкова ціна або курс. Очевидно, що ринкова ціна «відштовхується» від реальної або балансової вартості, проте вони часто суттєво відрізняються одна від одної. Фактично така відмінність використовується аналітиками для формування прогнозів.

Отже, можна припустити, що на ринкову біржову ціну акцій міжнародних компаній впливають як економічні (об'єктивні), так і психологічні (суб'єктивні) фактори впливу. Подекуди їх достатньо складно відокремити один від одного. І, як би не ставились економісти до впливу психологічних факторів, заперечувати їх наявність та важливість складно. Адже вони присутні у ринковому курсі, який, як уже зазначалось, є ключовим. Саме ринкові котирування відслідковують аналітичні агентства, вони публікуються та оприлюднюються щодня.

Варто розділити аналітиків на представників фундаментального аналізу та прихильників технічного аналізу. Ці групи учасників по-різному формують прогнози, по-різному інтерпретують ринкові коливання та використовують несхожі методи аналізу.

Якщо відокремити економічні та психологічні фактори впливу на ціну, то фундаменталісти віддають перевагу економічним факторам впливу, адже вони вивчають всебічно ринок компанії, діяльність самої компанії, середовище у якому вона функціонує тощо. Іншими словами вони намагаються визначити реальну вартість акцій компанії для того, щоб порівняти її з ринковою та сформувані свій власний проноз. Фактично логіка фундаментального аналізу така: «якщо ринкова ціна акції вища за реальну, то акція переоцінена, тобто в майбутньому курс такої акції на біржі буде знижуватись і навпаки, якщо ринкова ціна нижча за реальну, то слід очікувати підвищення курсу в майбутньому». Іншими словами фундаменталісти виокремлюють важливі фактори впливу на ціну акції, досліджують ретельно макроекономічні та мікроекономічні чинники, вивчають дотичні ринки, шукають причинно-наслідкові зв'язки для того, щоб визначити реальну вартість акцій в кожен конкретний момент часу. Варто одразу зауважити, що періодичність оприлюднення фінансових звітів, обмежена інформація про компанію та комерційна таємниця суттєво ускладнюють роботу аналітика.

Отже, фундаментальний аналітик опирається на економічні фактори впливу, але використовує ринкову ціну для порівняння з реальною вартістю активу, а в ринковому курсі уже містяться як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Під останніми ми маємо на увазі психологічні фактори. Тому фундаменталіст також, досліджуючи ринкову вартість акції міжнародної компанії, уже є дотичним до психологічних чинників, хоча прямо не досліджує їх.

Нагадаємо, що технічний аналітик – це, здебільшого, індивідуальний трейдер, з коротким часовим горизонтом, меншими можливостями і абсолютно іншим підходом до аналізу. Інструментами такого аналітика є методи, що опираються на наступні постулати: «1. Ринок враховує все; 2. Рух цін підпорядкований тенденціям; 3. Історія повторюється» [10].

Отже, всі методи технічного аналізу виходять з того, що ключовим об'єктом дослідження є ринкова ціна, бо вона уже врахувала усі можливі і економічні і психологічні фактори впливу, тому досліджувати глибше причини та можливі наслідки не доцільно. Тому технічні аналітики, маючи короткий ціновий горизонт, відслідковують динаміку курсів і з цього роблять висновки про майбутні зміни на ринку.

Існування тенденцій на ринку давно доведено. Так ціна постійно рухається у певному напрямку або вгору, або вниз. Горизонтальний рух відбувається рідше і не є тривалим. Розуміючи напрям руху ціни, технічний аналітик вибудовує свою стратегію торгівлі. На наш погляд, тенденція, як явище, чітко показує настрої ринку та підтверджує вплив психологічних факторів. Таке явище, як психологія натовпу доведено і досліджується фахівцями.

Повторення історії, про яку говорять технічні аналітики, це підтвердження того, що за певних умов на ринку індивіди будуть реагувати типово і це не залежить від того, коли відбулась певна подія: сьогодні, чи 100 років тому. Фактично цей постулат дав поштовх таким методам технічного аналізу, як графічний аналіз, хвилі Еліота та багатьом іншим. Практично усі методи сучасного технічного аналізу опираються на всі, названі вище, постулати.

Тому робимо висновок, що психологічні фактори впливу важливіші для технічного аналітика, адже вони лежать в основі усіх постулатів, а також суттєво впливають на саму ринкову ціну акцій міжнародних компаній. На рисунку 1. наглядно показано як фундаменталісти та технічні аналітики здійснюють аналіз. А також важливість економічних та психологічних факторів для формування майбутніх прогнозів.

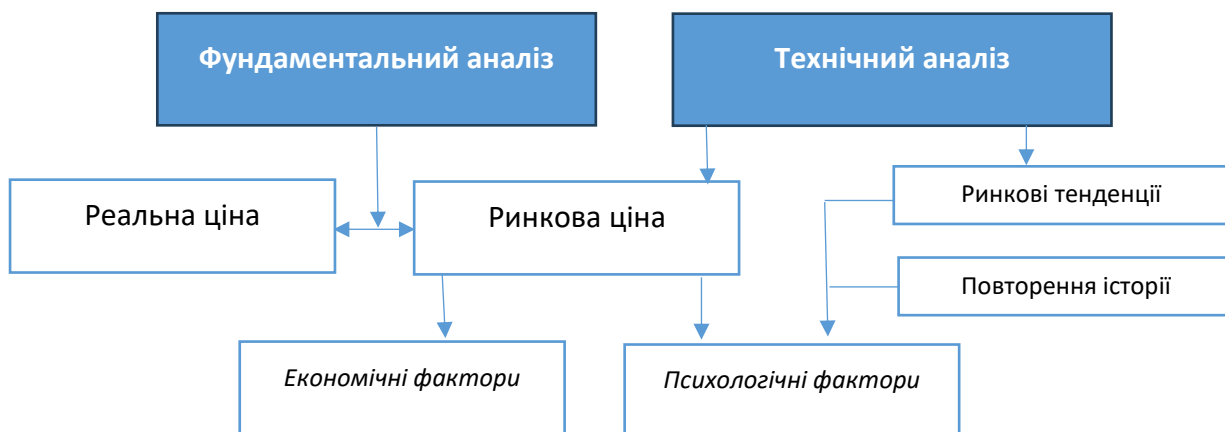

Рис. 1. Значення економічних та психологічних факторів для формування прогнозів щодо майбутнього руху ціни

Джерело: розроблено автором.

Отже, ми чітко розмежували значення як економічних, так і психологічних факторів для аналізу та прогнозу. Таким чином, фундаментальний аналіз полягає у пошуку економічних факторів впливу на ціну та виявлення причинно-наслідкових зв'язків між певним чинником та майбутньою ціною. Натомість технічний аналіз спрямований на пошук певних закономірностей на ринку, які спричинені здебільшого психологічними факторами, а ціну сприймає як даність і не спрямований на пошук причинно-наслідкових змін самого курсу акцій міжнародних компаній.

Дослідимо вплив економічних та психологічних факторів на ринковий курс акцій міжнародних компаній. В результаті дослідження ми передбачаємо можливість отримати відповідь на питання який вплив сильніший і чи можливо відокремити економічні та психологічні фактори один від одного.

В дослідженні, яке було присвячено ролі фінансових ринків у визначенні вартості нематеріальних активів міжнародних компаній ідеться про складності у визначенні їх реальної вартості [11]. Аналіз багатьох фінансових звітів міжнародних компаній показав, що балансова вартість акцій більшості компаній абсолютно не відповідає їх ринковій вартості. На наше переконання це питання потребує поглибленого вивчення і прямо стосується проблеми оцінки впливу економічних і психологічних факторів, які змінюють ринкові курси акцій.

Нагадаємо, що логіка фундаментального аналізу полягає у тому, що у випадку переоцінки ринком вартості акцій в майбутньому очікується зниження їх курсу і навпаки. В таблиці 1 нами представлено інформацію із річних звітів кількох відомих міжнародних компаній, які котирують свої цінні папери на різних біржах.

Таблиця 1. Порівняння ринкової та балансової вартості акцій окремих міжнародних компаній, дол. США

Company	2022			Valuation	2023	2024	
	Stock Price	Book value per share	Gap		Stock Price	Stock Price	Book value per share
Apple	129,21	3,57	125,64	Overvalued	192,53	250,42	3,77
Microsoft	237,71	24,59	213,12	Overvalued	421,5	443,33	38,71
Amazon	84,00	14,26	69,74	Overvalued	149,93	219,39	24,69
Coca Cola	61,68	5,97	55,71	Overvalued	58,93	62,26	6,15
Walmart	139,66	29,66	110,00	Overvalued	55,08	92,82	10,96

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [12].

Як бачимо в 2022 році акції усіх цих компаній були переоцінені на суму від 55,71 дол. США (для компанії Coca-Cola) до 213,12 дол. США (для компанії Microsoft). Сам факт того, що ринкова

вартість вища за балансову для аналітика є сигналом до майбутнього зниження ринкової ціни. Як бачимо, це відбулось лише з компаніями Coca-Cola та Walmart. Решта компаній продемонструвало неабияке зростання: тобто прогноз не виправдався. Балансова вартість за два роки зросла в усіх компаній, окрім Walmart. Тобто лише в останній компанії, виявились певні проблеми та загальне погіршення фінансового стану.

Перше питання відносно існування такого доволі великого розриву між ринковим курсом та балансовою вартістю акцій, а друге, чому рух цін відбувається здебільшого у неочікуваному напрямку. На наше переконання причина тому криється у впливі психологічних факторів на ринкову ціну акцій. У дослідженні, що вище згадувалось [11], ішлося про нематеріальні активи і було зроблено припущення, що цей розрив між балансовою та ринковою вартістю і становить «ринкову оцінку нематеріальних активів». Це фактично те, як ринок оцінює компанію: її успішність, перспективність, бренд, майбутнє зростання. Тобто мова іде про психологію сприйняття учасниками ринку компанії, її перспектив у майбутньому, а отже цей розрив у вартості можна назвати впливом психологічних факторів.

Незважаючи на доступність інформації про реальну балансову вартість акцій, адже вона оприлюднюється з певною періодичністю, ринкова ціна значно перевищує її (у нашому прикладі). Це включається вплив психологічних факторів, які значно посилюються під час біржового торгу. Балансова вартість показує скільки насправді коштує акцію, або на яку компенсацію варто очікувати акціонеру в разі банкрутства компанії, а ринкова – це як ставка на майбутнє зростання компанії. Фактично балансова вартість акції – це сукупність об’єктивних показників, а різниця між ринковою та балансовою – це вплив психологічних (суб’єктивних) чинників. На рисунку 2. представлено співвідношення об’єктивної та суб’єктивної оцінки вартості акції відповідних компаній.

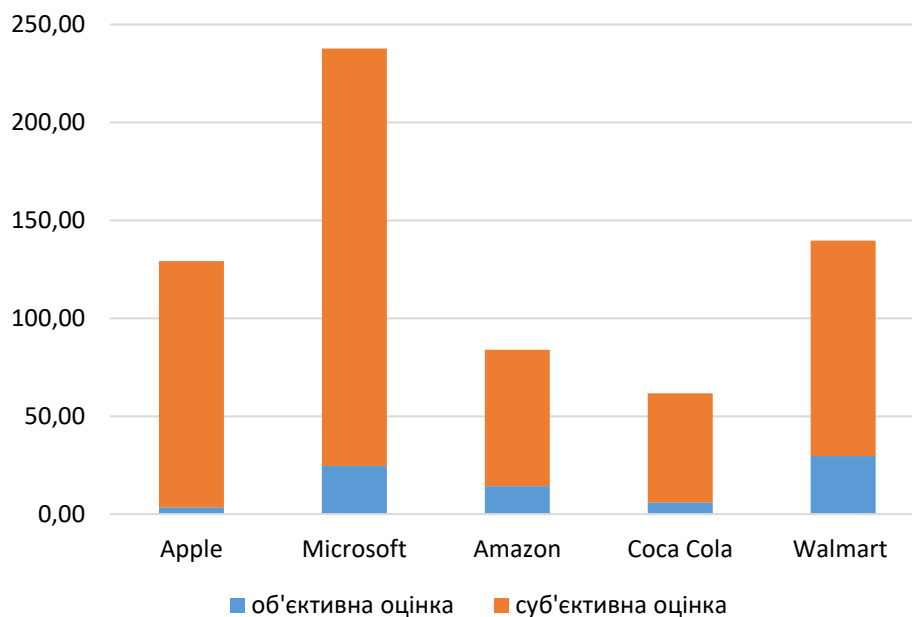

Рис. 2. Співвідношення об’єктивної та суб’єктивної оцінки вартості акції відповідних компаній

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [12].

На рисунку наглядно показано, що вплив психологічних факторів є суттєвим, а суб’єктивна вартість у разі перевищує реальну, підтверджену звітами компаній. Звичайно, ще показники взяти на момент завершення року, а ринкова ціна коливається постійно, проте вона завжди знаходиться на відстані від балансової вартості акції.

Розмежуємо ті чинники, що впливають на реальну вартість активу, підкріплену відповідними показниками і ті, що зумовлені певним, дещо викривленим сприйняттям поточної ситуації. В таблиці 2 представлено авторське бачення такого умовного поділу факторів на економічні та психологічні.

Таблиця 2. Фактори впливу на ринкову ціну акцій міжнародних компаній

Економічні чинники	Психологічні чинники
<ul style="list-style-type: none"> - Макроекономічні фактори: <ul style="list-style-type: none"> - Політика держави; - Економічний розвиток країни; - Фіскальна політика; - Інфляція; - Рівень безробіття; - Динаміка ВВП на душу населення; - Норма прибутку; - Облікова ставка; - Ситуація на суміжних ринках; - Тощо. - Мікроекономічні фактори: <ul style="list-style-type: none"> - Фінансові результати компанії; - Охоплення ринку; - Нові випуски акцій; - Маркетингова стратегія; - Менеджмент; - Виплата чи невиплата дивідендів; - Майбутні плани компанії; - Наявність чи відсутність дочірніх компаній; - Присутність на ринках інших країн світу; - Тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> - Чутки на ринку; - Довіра до доступних експертних прогнозів; - Психологія натовпу; - Жадібність; - Бажання отримати спекулятивний прибуток; - Інтуїція; - Використання технічного аналізу, в основі якого лежать психологічні чинники; - Неможливість протистояти тиску на ринку; - Рух у напрямку тенденції; - Схильність людини до використання «швидкого мислення»; - Небажання і нестача саму проводити глибокий аналіз; - Схильність до спостереження за експертами та «гуру»; - Відсутність критичного мислення в складних ситуаціях; - Небажання брати на себе відповідальність; - Тощо.

Джерело: розроблено автором.

Таким чином, виникає резонне запитання, яка ж ціна акції є справедливою: балансова чи ринкова. Попри те, що базою ціни є об'єктивні складові, проте саме ринок проявляє всі очікування і саме він оцінює актив, тому в даному питанні не може бути однозначної відповіді. Велика кількість трейдерів з різними часовими горизонтами, з різною метою і очікуваннями суттєво впливають на курси акцій міжнародних компаній. Достатньо часто курс підвищують або знижують штучно, але це можливо не лише завдяки великому капіталу, а і завдяки тому, що більшість торговців мислять, як натовп, а це нераціональна поведінка, яка впливає в кінцевому рахунку на всіх. Тому подальше дослідження психологічних факторів впливу разом з економічними може наблизити нас до глибокого розуміння ринку та покращить можливості інвесторів у сфері управління капіталом.

Людина від природи схильна більше прислуховуватись до натовпу, навіть переконаний індивідуаліст не може діяти абсолютно раціонально на ринку. Адже всі індивіди мислять раціонально за певних умов, до того моменту, як вони стають учасниками біржової торгівлі. Достатньо складно протистояти натовпу та рухатись в іншому напрямку, якщо формується відповідний тренд, інакше трейдер швидко отримає збиткову позицію, бо його фінансові можливості значно обмежені.

Окрім того, за сдовами Д. Канемана [5], людина частіше використовує так зване «швидке мислення», тобто приймає імпульсивні рішення, опираючись на власний досвід та інтуїцію. Тобто глибокий аналіз не проводить через брак бажання та часу. А на біржових ринках короткострокові гравці опиняються саме в таких умовах, тому вони завжди використовують «швидке мислення». Щоправда інвестиційні рішення приймають великі фонди, які досліджують ринки достатньо ретельно, тобто використовують «повільне мислення». Вони також впливають на ціну. Проте великий часовий горизонт та достатні фінансові ресурси дозволяють їм утримувати прибуткові позиції навіть за несприятливих змін ціни. Тому говорити про нераціональність поведінки усіх учасників не доводиться. Велика кількість факторів впливу та суперечливість висновків аналітиків роблять цей ринок непередбачуваним та складним для прогнозування.

Якщо оцінювати вплив економічних і психологічних факторів на ринкову ціну, то варто зазначити, що достатньо складно сказати який саме фактор та на скільки сильно вплине на курс певної акції, проте, узагальнене картину реакції ринкової ціни можна зобразити наступним чином (таблиця 3).

Таблиця 3. Оцінка ймовірного впливу економічних та психологічних факторів на ринкову ціну акцій міжнародних компаній

Фактори	Ймовірний вплив
<i>Економічні</i>	
Зростання прибутків компанії	Зростання курсу
Оптимістичні прогнози	Зростання курсу
Обрання перспективного топ-менеджера	Зростання курсу
Успішна рекламна компанія	Зростання курсу
Невдала PR-кампанія	Зниження курсу
Невплата дивідендів	Зниження курсу
Випуск продукту, що не користується попитом	Зниження курсу
Політичні проблеми в країні, де розміщені потужності компанії	Зниження курсу
<i>Психологічні</i>	
Чутки про проблеми компанії	Зниження курсу
Очікування випуску нового товару на ринок	Зростання курсу
Очікування сезонного зростання ціни товару	Зростання курсу
Негативні прогнози аналітиків	Зниження курсу
Формування висхідного тренду	Зростання курсу
Ідентифікація моделі зламу тенденції після тривалого росту	Зниження курсу

Джерело: розроблено автором.

Достатньо просто передбачити напрямок у якому буде рухатись ціна, проте значно складніше сказати наскільки сильним та тривалим буде такий рух. Бо кожен чинник, який впливає на курс акції міжнародної компанії є унікальним та складним для оцінки. Ми можемо з упевненістю сказати лише, що такий вплив буде, проте короткостроковий чи довгостроковий, сильний чи слабкий, складно передбачити.

Отже, вплив як економічних, так і психологічних факторів на ринковий курс акцій міжнародних компаній достатньо вагомий, тому їх дослідження є важливим питанням, адже становить цінність як для практикуючих трейдерів, так і для науковців. Офіційна економічна наука протягом усього періоду її формування та розвитку намагається дати відповіді на важливі питання щодо природи ринку, ринкової поведінки, можливості її передбачити та спрогнозувати. Але помилкове переконання, що відповідь лежить виключно в економічній площині значно обмежило успіхи у вирішенні даного завдання. Натомість використання міждисциплінарного підходу, зокрема, економіко-психологічного, на наше переконання, повинно дати набагато кращі результати у найближчому майбутньому.

6. Висновки

У статті було розглянуто вплив економічних та психологічних факторів на ринкову вартість акцій міжнародних компаній, що є важливим елементом для оцінки інвестиційної привабливості та стратегічного управління компаніями на глобальних фінансових ринках. Аналіз цих факторів дозволяє зрозуміти складність і багатогранність процесу формування ринкової ціни акцій.

Економічні фактори, зокрема макроекономічні показники, мають значний вплив на ринкову вартість акцій міжнародних компаній. Зміни в економічних умовах, такі як рівень інфляції, валютні коливання, облікова ставка та зміни в державних політиках, можуть як позитивно, так і негативно позначатися на цінах акцій. Зростання економіки або покращення умов для ведення бізнесу можуть стимулювати зростання вартості акцій, а економічні кризи, рецесії чи фінансові проблеми в окремих регіонах можуть спричинити зниження цін.

Фінансові показники компанії є важливими детермінантами, що визначають попит на їх акції. Прибутковість, ефективність управління, здатність генерувати грошові потоки та здатність компанії адаптуватися до змін на ринку є ключовими факторами, які формують її

фінансову стійкість і довіру інвесторів. Висока фінансова стабільність і розвиток компанії, відповідно, стимулюють попит на її акції і підвищують їх ринкову вартість.

Не менш важливим є вплив психологічних факторів, таких як настрої інвесторів, спекуляції на ринку, очікування та емоційна реакція на поточні події. Ринок акцій часто піддається коливанням через різні психологічні фактори, навіть коли основні економічні показники не змінюються. Міжнародні компанії можуть зіткнутися з непередбачуваними змінами в ринковій вартості через зміни в психології інвесторів, навіть якщо фінансові показники залишаються стабільними.

Водночас, важливо зазначити, що зміни в ринковій вартості акцій не завжди корелюють з їх балансною вартістю. Ринкова ціна акцій може значно перевищувати або бути нижчою за балансну вартість через вплив зовнішніх економічних і психологічних чинників, які можуть змінюватися швидко і непередбачувано.

У загальному контексті, вплив економічних та психологічних факторів на ринкову вартість акцій міжнародних компаній вимагає комплексного підходу до аналізу та прогнозування. Для успішного інвестування важливо враховувати як макроекономічні умови, так і здатність компаній до адаптації на ринку, а також психологічні аспекти, що впливають на поведінку інвесторів. Багатофакторний підхід дозволяє зробити прогнози більш точними та обґрунтованими, що є необхідним для ефективного управління активами та прийняття стратегічних фінансових рішень.

References

1. Al-Hashimy, H. H., Alabdullah, T. T. Y., Ries, E., Ahmed, M. A., Nor, M. I., & Jamal, K. A. M. (2022). The Impact of Financial Management Elements and Behavioral Intention on the Financial Performance. *International Journal of Scientific and Management Research*, 5(12), 117-149. <http://doi.org/10.37502/IJSMR.2022.51210>
2. Kalchenko, O. ., Zelenska, O., & Lesun, S. . (2023). Financial behavior of households in the context of the development of behavioral finance. *Problems and Prospects of Economics and Management*, (4 (36)), 280–290. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-280-290](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-280-290)
3. Kuznetsova, L., Shinkorenko, T., & Makushenko, T. (2012). *Faktory makroekonomichnoi nestabilnosti ta yikh vplyv na skladovi sukupnoi propozytsii* [Factors of macroeconomic instability and their impact on the components of aggregate supply]. *Ekonomist*, (12), 11–16. <https://surl.li/zlpmlw>
4. Shiller, R. J. (2000). *Irrational exuberance*. Princeton University Press.
5. Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
6. Bloom, J. B. (2020). *The influence of behavioral economics on stock market performance*. Cambridge: Academic Press.
7. Fama, E. F., & French, K. R. (1993). Common risk factors in the returns on stocks and bonds. *Journal of Financial Economics*, 33(1), 3–56. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(93\)90023-5](https://doi.org/10.1016/0304-405X(93)90023-5)
8. Bilokon, O. M. (2021). *Informatsiina asymetriia ta yii vplyv na fondovyi rynek* [Information asymmetry and its impact on the stock market]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 3(45), 78–85. <https://www.finukr.org.ua/archive/2021/3-45>
9. Tkachenko, M. S. (2022). *Povedinkovi faktory na finansovykh rynkakh: teoretychni ta praktychni aspekty* [Behavioral factors in financial markets: theoretical and practical aspects]. *Ekonomika ta finansy – Economics Finance*, 2(12), 45–60. <https://economy-finance.org/archive/2022/2-12>
10. Murphy, J. J. (1999). *Technical analysis of the financial markets: A comprehensive guide to trading methods and applications*. New York: New York Institute of Finance.
11. Mykhaylyna, D., Rogovska-Ischuk, I., & Kyfyak, V. (2024). Financial market's role in determining the value of international business intangible assets. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(3), 234–244. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-3-234-244>
12. United States Securities and Exchange Commission. (n.d.). *Annual reports*. Retrieved from <https://www.sec.gov>